

Fenyő telepítés bükk által uralt területen.

Irta: Spanyol Géza.

Hogy kitüzött feladatomból célzott érjen, előzetesen megjegyzem, miszerint tárgyamból megvilágosításánál a m. kir. ungvári főerdőhivatalhoz tartozó sztavnai erdőgondnokság viszonyait tartottam szem előtt.

Említett területen a tulnyomó részben bükk szálásokból álló erdők csakis a helyi lakosság tűzi-, galy-, fekü- és szót alig érdemlő szerszámfa szükségleteinek fedezésére szolgálnak, s a jelen viszonyoknál fogva számításba vehető értékesítésre eddig nem nyílt kilátás, még a tűzifa sem fizetvén ki az usztatást a rakodó és piac tulságos távolsága miatt. Így tehát a bükkös itt jövedelmet nem hajtó tőkét képvisel; negatív eredményei az adó, kezelési, védelmi stb. költségek. Jobb jövőt ígér itt a fenyves.

Jelen alkalommal a fenyőnek mesterségesen elősegített természetes felújításáról oly körülmények között kívánok szólni, midőn a jegenyefenyő nagyobb, a lucz pedig kisebb mértékben a fatömeget képező bükk között jön elő. Ez rendszeren a hegygerinczek és ormokon, néha a völgyületekben van így, hol a fenyves gyakran nagyobb foltokat is képez, többnyire pedig szórványosan nagy kiterjedésű elegyes állabokat alkot.

Ily körülmények között a fenyvesnek segédkezet nyújtva az önvetényülés nagy mértékben elősegíthető. A segítség, melyet nyújtani képesek vagyunk, a bükk elnyomásában, illetve magtermőképességének elfojtásában áll. A bükköt, melyet felhasználni nem tudunk, mesterséges uton öljük ki, midőn törzsét körülgyűrűzvé, elszáradását előidézni törekedünk. A kísérletek, melyek ez irányban megindítottak sikerre vezettek a mint a következőkből látható.

A körülgyűrűzés a fatörzs mellmagasságában a körületen köröskörül 5—8 cm. mélyen és ugyanoly, vagy nagyobb szélességben történik, még pedig nyár derekán június és július havakban minthogy a korábbi gyűrűzés a beheggedést gyorsítaná s a munka eredményét csökkentené.

Igaz ugyan, hogy a szijácsos bükk törzsének egész vastagságában képes a nedv vezetésére, kivéven a vastagabb törzsek közepén (belén) levő foltot, mely erre képtelen; de jogos azon állítás is, miszerint a tenyészréteg és a szijács ifjabb része jobban képes a nedv vezetésére, mint az érettebb rész, vagy a geszt fája; minek folyománya, hogy a háncs és szijács eltávolítása meggyűrűzés segítségével a nedv áramlatát tetemesen alább szállítja, s annak következtében az assimilált anyagok, de később a felhágó nedv is pályájuk elmetszétvén, céljuktól elűtetnek, s így csupán a fejsze élétől mentve hagyott faszöveten áramlik át csekély nedv, mely nem lévén arányban a szükséglettel a fa betegedését idézi elé s kiszáradásának közvetítése mellett azt enyészetéhez vezérli.

Körülgyűrűzés után a bükk elteng még 5—8 évig is, de már 3—4 év múlva lombozata oly gyér s oly korán sárgul és veszi élénk zöld színét, hogy a közötte élő fenyvek a nap éltető sugarait sűrűbben élvezhetvén, vidorabb fejlődésnek indulnak, koronájukat terebélyesbitik, s a férfias korban lévők magtermésre ösztönöztetnek. Ha előbb esetleg már volt a fenyőn magtermés, a mi épen nem ritka eset, a lehullott mag a bükk sűrű lombrétege miatt el vala zárva a földtől, tehát a csirázás egyik főfeltételétől; míg a mostani körülményeknél fogva kisebb lombfödém korábban korhadván el, a mag csirázására nézve kedvezőbbé válik, s a magból kelt zsenge csemete gyökere is könnyebben törhet utat rajta keresztül magának.

A czél ezáltal el van érve; a bükkös alja beerdősül a kívánt fanemmel, s a létre jött zsenge fenyves tanuságot tesz arról, hogy a számára teremtett viszonyok között jól érzi magát. A bükk elszáradásáig támadott bükk serdény, a jegenye fenyő és részben a luczczal oly elegyet képez, mely megment rovarkár, tűz és szélvihartól, a kellő záródás betartására legjobb támaszt nyújt és a talaj termő erejét csak fokozni fogja.

Tíz év előtt eszközölt körülgyűrűzés vala a legrégebb az általam észleltek között. Ez részben száraz és inkább korhadva lábán pusztuló; a még helyenkint szórtan levelező öreg bükkök alatt gyönyörűen fejlődik a fenyves; van bükk-kelés is fenyegető mennyiségben némely helyt, de ha azt megfelelőleg gyériteni fogjuk, akkor a sikernek mulhatlanul be kell következni. Ez okból kívánatos, hogy gondos és óvatos ápolásban részesítsük a már települt fenyő surjánost, s a 10—15 éves kort elért bükköt kivagdaltassuk, tért nyitván ez által a fenyvesnek. Ezen korig fenntartani a sűrű bükköst jobb, miután addig árnyat s ezzel együttesen védelmet is nyújt a fenyőnek. Erre a jegenye- és luczfenyő ápolásánál tekintettel kell lennünk, miután fiatal korában kivált az előbbi különösen kedveli az árnyat.

Ha tekintetbe vesszük, hogy csak a sztavnai erdőgondnokság területének (40.000 k. hold) közel 30⁰/₀-a fenyővel többé-kevésbé elegyített bükkös, mely sem tűzifává feldolgozva nem talál piacot, sem szénítés és szalajfőzésre nem használtathatik ki, mivel könnyebben és kevesebb költséggel szállítható a többi gondnokságokból a szén és a szalajfőzésre alkalmas hamu: akkor a fennebb vázolt telepítés könnyen számíthat elismerésre.

El nem mulaszthatom e kedvező alkalommal felemlíteni, hogy az uradalom e meszszeható eszme foganatosításával a röghöz ragadt és őstermelésre utalt felvidéki nép nyomorán

mennyire segít az által, hogy eme körülgyűrűzött tiszta bükkösökben a nyári legeltetést a népnek átengedte.

A tiszta bükkösök átalakítása fenyvesekké legalább részben szintén terveztetik oly képen: hogy a mezőgazdaságra alkalmas fekvésű bükkal földött területek a községeknek 2—3 évi használatra átadatnának, szerződésileg biztosítván a terület kivánalmainknak megfelelő befásítás.

A távolabb és magasabb régiókban uralkodó bükkállások egyedei részben körülgyűrűzendők volnának s védelmök alatt az ültetés lucz- és jegenyefenyő is szórtan az üde talajt kedvelő juharral lenne foganatba veendő; a bükknek részbeni meghagyása indokát leli abban, hogy a fenyőfajok elegyesen telepítenének vele, s így a talaj javíttatnék, a fatömeg gyarapodnék, a szél meg nem ingatná a fenyőt és kevesebb költségbe kerülne a telepítés. A bükköt dönteni nem, csak részben körülgyűrűzni kellene. Az elegyítés előnyei ily módon biztosíthatnának. A jegenyefenyő, mivel nevelése a csemetékertekben nehezen sikerül, az erdők sűrűbben vetényült fiatalosából lenne nyerhető, avagy folt vagy fészkes vetés is czélirányos lehetne, ott különösen, a hol a fű nem igen takarja a talajt.

Eme felsorolt intézkedések igényeltetnek tehát, hogy a jelen viszonyoknál fogva értéktelenül maradó bükk nagyobb része a talaj termő erejét is előnyösebben kihasználó, de tömeggyarapodás és jövedelmezőség tekintetében is ez idő szerint kedvezőbb körülmények között lévő fenyő által helyettesítsék.